

2005 YILI İLERLEME RAPORU VE KATILIM ORTAKLIĞI BELGESİNİN KOPENHAG EKONOMİK KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE ÖN DEĞERLENDİRMESİ

TEPAV|EPRI
Dış Politika Etütleri
AB Çalışma Grubu

9 Kasım 2005
Ankara

Zeynep Songülen (zeynep.songülen@epri.org.tr)

KOB Ekonomik Kriterler

Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı 2005 İlerleme Raporu'nda, Kopenhag Ekonomik Kriterleri (İşleyen bir pazar ekonomisinin varlığı ve Birlik içindeki rekabetçi baskılar ve piyasa güçleriyle başa çıkma kapasitesi) ışığında Türkiye'nin ekonomik kriterlere uyumda kaydettiği gelişmeler ile ileriye yönelik olarak gerçekleşmesi beklenen hedefler dile getirilmektedir. Hazırladığımız çalışma Rapor ile paralel biçimde Kopenhag Ekonomik Kriterleri'ne uygun olarak kaleme alınmıştır.

EKONOMİK KRİTERLER	OLUMLU DEĞERLENDİRMELER	YAPILMASI GEREKEN HUSUSLAR/OLUMSUZ DEĞERLENDİRMELER
İşleyen bir pazar ekonomisinin varlığı	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2004 yılı ve 2005 başında ekonomi hızla büyümüştür ➤ Uluslararası piyasalarda ekonomiye olan güven artmıştır ➤ Enflasyon, tutarlı politik yaklaşımlarla düşmeye devam etmektedir ➤ Mali politika ve para politikası disiplinli biçimde sürdürülmektedir ➤ Türk lirasının değeri artmıştır ➤ Enerji fiyatlarının artışına rağmen sene sonu enflasyon hedefine ulaşılacağı tahmin edilmektedir ➤ Bugünkü para politikasının çerçevesi makroekonomik istikrarın artmasını sağlamıştır ➤ T.C. Merkez Bankası enflasyonist baskıları azaltmakta ve faiz oranlarını düşürmekte başarılı olmuştur ➤ T.C. Merkez Bankası'nın bağımsızlığı güven yaratmaktadır ➤ Mali konsolidasyon güçlendirilmiştir ➤ Genel bütçe açığı oranı düşmüştür	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Politik ve sosyal maliyetler yapısal reformların hayata geçirilmesini engellemektedir ➤ Ekonomide karar alma ve uygulama mekanizmalarında koordinasyon eksikliği vardır ➤ Gelir, sağlık, eğitime erişim, işgücü piyasası, yaşam şartları farklılıkları ve bölgesel farklılıklar bulunmaktadır ➤ Borcun milli gelire oranı düşmesine rağmen borcun yapısı makroekonomik ve finansal istikrarda risk oluşturmaktadır ➤ Kısa vadeli sermaye akımı halen çok yüksek seviyededir ➤ Bankacılık sektörü büyük ölçüde güçlendirilmiştir ancak tasarruf sahipleriyle yatırımcılar arasındaki aracılık hizmetleri yeterli ölçüde sağlanamamaktadır ➤ Mali sektörde büyük ölçüde bankacılık sektörü hakimdir ➤ Finansal ortaklık şirketleri, leasing şirketleri ve factoring şirketlerinin düzenleme ve

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mali şeffaflığı artırıcı tedbirlerin uygulanması sürmektedir ➤ Maliye Bakanlığı bünyesinde verimlilik ve şeffaflığı artırmak amacıyla kontrol ve koordinasyon mekanizmaları oluşturulmaktadır ➤ Mülkiyet haklarını da içine alan yasal sistem büyük ölçüde uygulanabilir hale gelmiştir ➤ Düzenleme ve denetleme mekanizmalarının bağımsızlığı güçlendirilmiştir ➤ Devlet bankalarına özel ayrıcalıkların kaldırılmasına yönelik hazırlık devam etmektedir ➤ Özelleştirmede ilerleme kaydedilmiştir ➤ Piyasa güçlerinin serbest etkileşimi artmaya devam etmektedir ➤ Tahvillerin uluslararası sermaye pazarlarına açılması sermaye akışının önemli bir kaynağı olmuştur ➤ Mali sektörlerde bankacılık dışı alanlarda ilerleme olmuştur ve ekonomik büyümeden yararlanılmıştır ➤ 2004 yılında bono piyasasının ticari hacmi %50 oranında artmıştır 	<ul style="list-style-type: none"> denetlenmesine dair yetki BDDK'ya devredilmiştir ➤ Halen tüzel bir bono piyasası gelişmemiştir ➤ Sigortacılık sektörü halen küçüktür ➤ Ekonomik dinamizm ve piyasa fırsatlarına rağmen risk sermayesi gelişimi zayıf kalmaktadır. Bu durum yenilikçi girişimleri azaltmakta, girişimciliği engellemekte ve bilgiye dayalı ekonominin oluşmasını geciktirmektedir ➤ Finans sektörünün denetimi güçlendirilmelidir ➤ İstihdamın artması işsizliği bir ölçüde azaltmaktadır ancak işsizlik oranı göreceli olarak halen yüksektir ➤ Ekonomik büyümeye paralel biçimde istihdam sağlanamamıştır ➤ Genç nüfus içinde işsizlik önemli ölçüde yüksektir ➤ İşçiler ile işverenler arasında mesleki niteliklere yönelik beklentiler uyumsuzdur ➤ Kadınların istihdam oranı düşüktür ➤ 1985 yılından itibaren KİT'lerin sayısında azalma olmuşsa da bunlar halen tarım dışı sektörün %5'ini oluşturmaktadır ➤ Kamu iktisadi teşekküllerinde ve bankalarında çalışan personel sayısı ancak %5 oranında azaltılabilmektedir ➤ Piyasaya girişte karşılaşılan engellerin büyük ölçüde kaldırılmış olmasına rağmen piyasadan çıkışa yönelik engeller halen azaltılamamıştır ➤ Fiyatların serbestleşmesinde ilerleme
--	---	--

		<p>kaydedilmiştir ancak daha fazlasına ihtiyaç vardır</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Maliyetleri yansıtmaktan uzak olan elektrik sektöründe yeniden fiyatlandırma gereklidir ➤ Ulaştırma sektöründe fiyat serbestleşmesi kara ve hava ulaşımı alanlarında gerçekleştirilmiştir ancak demiryolları ulaşımı halen kamu tekelindedir ➤ Özellikle ticari mahkemelerin işleyişinin hızlandırılması gerekmektedir ➤ Fikri mülkiyet haklarıyla ilgili yasal düzenlemeler yerine getirilememiştir ➤ Özerk otoritelerin ve yargının aldığı kararların uygulanması kolaylaştırılmalıdır
Birlik içindeki rekabetçi baskılar ve piyasa güçleriyle başa çıkma kapasitesi		
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Makroekonomik koşulların artan biçimde ekonomik hayat ve iş ortamı üzerinde olumlu etkileri olmaktadır ➤ Sermaye stoğu ve doğrudan yabancı yatırım akımı göreceli olarak artmıştır ➤ Özelleştirme hazırlıklarında kamu teşebbüslerinin yeniden yapılandırılmasında ilerleme kaydedilmiştir ➤ Ekonomide tarım sektörünün payında azalma hizmetler sektörünün payında ise artış olmuştur; sanayinin payı ise sabit kalmıştır ➤ Ticaretin serbestleşmesinde artış devam etmektedir ve Türkiye artan biçimde küresel ekonomiye bütünleşmektedir 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ekonomide önemli unsurlarda gelişme kaydedilmesine rağmen küresel finans hareketlerine karşı kırılganlık devam etmektedir ➤ İşgücü piyasasındaki büyük dengesizliklerde az ilerleme kaydedilmiştir ve bu durum kaynakların dağılımında önemli ölçüde dengesizlik yaratmaktadır ➤ İyi eğitilmiş işgücünün, genç ve kadın nüfusun işsizlik sorunu devam etmektedir ➤ Kayıtdışı istihdam artmaktadır ➤ Eğitim seviyesi artmaktadır ancak cinsiyet ve nitelik farklılıklarından kaynaklanan sorunlar

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ortaöğretimin 4 yıla çıkması olumlu bir gelişmedir ➤ İşgücü piyasasının esnek olmayan yapısını gidermeye yönelik girişimlerde bulunulmuştur ➤ Makine ve donanım yatırımları ile yatırımlar artmıştır ➤ Makroekonomik istikrarın artmasıyla yatırımlarda sıçrama gerçekleşmiş, yatırım ortamı iyileşmiş ve finansal kaynaklara erişim artmıştır ➤ Ar-Ge alanında kamu harcamaları yükselmiştir ➤ AB, Türkiye'nin en önemli ticaret ortağı olmasıyla birlikte Türkiye'nin özellikle Orta Doğu ve yeni gelişen ekonomilerle ticareti artmaktadır ➤ Türk lirasının güçlenmesine rağmen ihracatta artış sağlanmıştır ➤ İmalat sektöründeki verimlilik diğer kesimlere oranla daha hızlı artmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ önemli ölçüde aşılamamaktadır ➤ Eğitim harcamalarında artış olmasına rağmen eğitim harcamalarının GSMH'ya oranı düşüktür ➤ İlköğretime kaydolma oranı artmaktadır; ancak orta öğretime kayıt oranı göreceli olarak düşüktür ➤ İlk ve orta öğretimde kalitenin artırılması gerekmektedir ➤ Genel ve mesleki eğitim alanlarındaki dönüşümü sağlayacak reforma ihtiyaç vardır ➤ Devletin bazı sektörlerde piyasanın işleyişine ve piyasa mekanizmalarına müdahale etmesi sorun yaratmaktadır ➤ Devlet bankalarının yeniden yapılandırılması yavaşlamıştır ➤ Enerji sektöründe yeniden yapılanma sorunları mevcuttur ➤ Rekabet politikası alanındaki ilerlemeler sınırlı kalmıştır ➤ Devlet yardımlarıyla ilgili düzenleme ve izleme eksikliği, şeffaflık ve rekabet ortamını olumsuz etkilemektedir ➤ Kamu teşebbüsleri için tekeli ayrımcılıklar ve rekabete aykırı imtiyazlar rekabeti zedelemektedir ➤ Rekabet Kurumu verimli çalışmalarını sürdürmektedir ancak gücü sınırlı kalmaktadır ➤ 2001 yılı krizinden sonra şirketler kesiminin yeniden yapılandırılması sınırlı kalmıştır ➤ KOBİ'ler, istihdam ve işletme sayısı bakımından
--	--	---

		<p>ekonominin büyük bir bölümünü oluşturmalarına rağmen toplam katma değere düşük katkıda bulunmaktadırlar</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ KOBİ'lerin üretim ve teknoloji seviyeleri düşüktür ve kayıtdışılığın sınırlarındadırlar ➤ Özellikle küçük işletmelerin sermayeye erişimleri sınırlı olduğu için modernizasyonları ve büyümeleri mümkün olamamaktadır
<p>Genel Değerlendirme:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Türkiye'de işleyen bir piyasa ekonomisi bulunmaktadır ➤ Türkiye orta vadede piyasa güçleri ve rekabetle baş etme kapasitesine sahip olmalıdır ➤ İstikrar politikasını korumaya ve yapısal reformlara ilişkin adımları kaydetmeye devam etmelidir ➤ Mali kamu yönetimi ve kontrolü ile mali şeffaflık artmıştır ➤ Sosyal güvenlik ve sağlık sistemlerinde sistem iyileşmektedir ➤ Bankacılık sektörünün düzenleme ve denetlenmesi başarıyla sürdürülmektedir ➤ Özelleştirmelerde ilerleme olmaktadır, mali disiplin sağlanmakta ve iş ve yatırım ortamı iyileştirilmektedir ➤ Bütçe sınırlamalarına dayalı makroekonomik istikrar takip edilmelidir ➤ Cari ödemeler dengesindeki açık dikkatle izlenmelidir ➤ Hukukun üstünlüğünü vurgulayan, özelleştirmeleri artıran ve işletmeleri yeniden yapılandıran, işgücü piyasasındaki dengesizlikleri gideren, kayıt dışı ekonomiyi azaltan ve istikrar sürecini devam ettiren yapısal reformlar gerçekleştirilmelidir ➤ Kaynaklar daha etkin biçimde kullanılmalı ve dağıtılmalıdır ➤ Kamu harcamaları bütçe prosedürleri reformu sürdürülmeli ve ileri düzenleyici ve yasal çerçevelerin oluşturulması sağlanmalıdır		